

мастацтва

мастацтва

Мікола Купава

... хочацца быць блізкім да ўсяго,
пра што гавораць мастакі...

Дотык да вечнасьці?

*альбо Яшчэ колькі словаў пра выставу “Зямля пад белымі
крыламі”, прысвяченую юбілею Уладзіміра Карапкевіча*

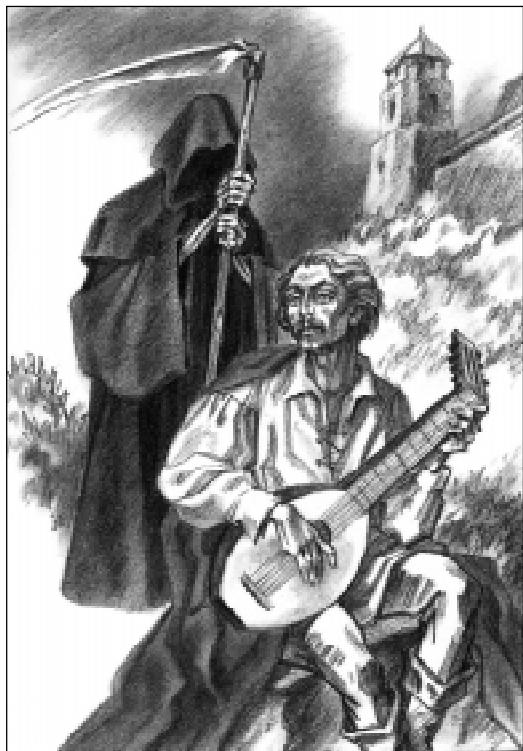
Мінулы 2005 год – быў годам Уладзіміра Карапкевіча: Беларусь адзначала 75-я ўгодкі з дня нараджэння Вялікага пісьменьніка. Улічваючы абставіны, у якіх праходзіў юбілей, можна сказаць, што съяткаваныні былі годнымі вялікага песняра Беларусі. Вядома, самая маштабная съяточная мерапрыемствы праходзілі ў Воршы, у родным горадзе класіка беларускай літаратуры: презентацыя кнігі ўспамінаў пра У. Карапкевіча, складзенай Г. Шаблінскай, Міжнародная навуковая канферэнцыя, гарадская вечарына і канцэрт, съята вуліцы Карапкевіча, съпектаклі школьных тэатраў і шмат-шмат іншага.

У тыя дні ў Воршы адчыніліся ажно трыв маастацкія выставы ў розных залах гораду. Адна з іх — “Зямля пад белымі крыламі” Беларускага саюзу ма-

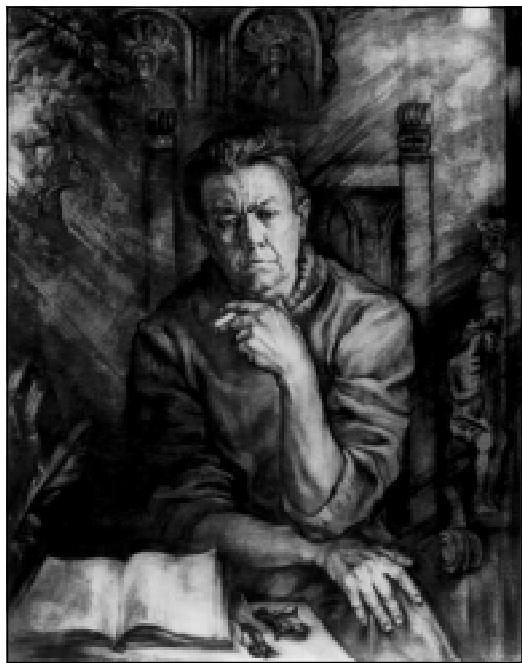
стакоў, распачала працу якраз 26 лістапада ў галерэі Музею Уладзіміра Карапткевіча. Па задуме арганізатараў меркавалася, што пасъля дэманстрацыі ў Воршы, яна дапоўніцца іншымі творамі і працягненцца ў менскім Палацы мастацтва.

Так і адбылося. 1 лютага 2006 году выставка “Зямля пад белымі крыламі” ўрачыста адчынілася ў Нацыянальнай мастацкай галерэі. Выставка атрымалася ўзынёслая і велічная, вартая памяці вялікага пісьменьніка, і, як і творчасць самога Карапткевіча, прасякнутая духам і ідэямі любові да роднага краю, яго мінулага.

На адкрыццё выставы ў Палац мастацтва прыйшло больш за паўтары сотні аматараў мастацтва і прыхільнікаў

Арлен КАШКУРЭВІЧ. Ілюстрацыя да аповесці «Ладдзя роспачы»..

Міхась БУДАВЕЙ. Уладзімір Карапткевіч.

творчасці пісьменьніка. Сярод якіх быў і былы пасол ЗША Джордж Крол, які сказаў цёплыя шчырыя слова пра выставу і самога У. Карапткевіча. У экспазіцыі выставы былі прадстаўленыя жывапіс, акварэль, скульптура, малюнак, літографія, афорты, лінарыт, дрэварыт, плакат...

Народны мастак Беларусі Арлен Кашкурэвіч паказваў пяць ілюстрацыяў да аповесці “Дзікае паліванье карала Стаха” і дзьве ілюстрацыі да “Ладдзі роспачы”. Творы надзвычай адэковатныя аўтарскай ідэі, з адметнай кампазіцыяй і багатай вобразнай сістэмай. Ілюстрацыі майстра артыстычна, бліскуча выкананыя ў матэрыяле сангіна і сепія. Кожная з іх вартая таго, каб праје напісаць асобна. Гэтыя творы неабходна вывучаць у мастацкіх навучальных установах, яны павінны быць зъмешчаныя ў

падручніках гісторыі выяўленчага мастацтва. Наогул, уся творчасць А. Кашкурэвіча на тэму твораў Караткевіча вартая таго, каб пра яе пісаць кандыдыцкія і доктарскія дысертациі.

Глыбокі па зъмесьце і мастацкай форме графічны аркуш Яўгена Куліка “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні”. У адносінах да гэтага твору дапушчальны выраз “манументальная графіка”. Кампазіцыя яго мае сваю гісторыю – створаны аркуш яшчэ ў пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя, і таму гэта ўжо таксама графічная класіка. Але, як і некаторыя іншыя творы Яўгена Куліка гэтая праца так і не дачакалася хоць бы якой грунтоўнай, адэкватнай рэакцыі гісторыкаў мастацтва, аналітычнага, мастацтвазнаўчага разбору. Мастак ня меў годнай яго творчасці ўвагі мастацтвазнаўцаў пры жыцьці, і зараз, з закрыццём выставы, страчаны яшчэ адзін шанец сур'ёзна пага-

Станіслаў КУЗЬМАР. Вокладка кнігі «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні».

варыць пра ягоны ўклад у беларускае мастацтва.

Выставка мела загалоўны твор-партрэт Уладзіміра Караткевіча, намаляваны мастаком Міхасём

Яўген КУЛІК. Ілюстрацыя да раману «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні».

Будавеям. Гэта ўжо таксама класічная праца – адзін з лепшых твораў у беларускім партрэтным жанры. Малюнак зроблены ў арыгінальнай мастацкай тэхніцы.

Тры літаграфічныя кампазіцыі Віктара Мікіты паводле кнігі паэзіі “Мая Іліяды” павінны разглядацца як бліскучы прыклад няпроста адэкватнага глыбокага, бадай глыбіннага прачытаньня Караткевіча і ўменьне знайсьці свой яркі мастацкі вобраз. Тут выдатная складаная кампазіцыя, артыстычнае выкананьне, строгая, аскетычнае каляровая гама.

Святлана Рыжыкава дэмантравала трывітуозныя літаграфіі, сярод якіх вылучаўся аркуш паводле аповесьці “Зброя”. Станіслаў Кузьмар паказаў філігранныя афорты да раману “Хрыстос прыземліўся ў Гародні” падораныя, дарэчы, Музею Уладзіміра Караткевіча. Алесь Мара таксама падараваў музею свае ілюстрацыі да аповесьці “Зброя”, таму на выставе ў Менску была

паказаная толькі адна праца паводле згаданай аповесьці.

Скульптуру прадстаўляў двума бронзовымі фігурай і бюстам Аляксандра Кастроукой.

Асаблівае месца на выставе мелі творы на тэму гісторыі Беларусі, асобна Воршы і Гальшанаў. Тэма гэтая займала значнае месца ў творчасці самога Караткевіча і таму само па сабе зразумела і апраўдана, што яна голасна прагучала на выставе. Гэта велічныя жывапісныя палотны Алены і Анатоля Бараноўскіх, у якіх паўстае вобраз Беларусі. Добрую галерэю жывапіснага разьдзелу выставы стваралі творы А. Мары, Г. Вашчанкі, А. Цыркунова, В. Маркаўца, У. Сулкоўскага, Я. Батальёнка, ў якую ўдала ўпісаліся тонкія мініяцюры па ляўкасе Натальі Белавокай.

Эпічныя акварэлі Міколы Аўчыннікава, Рыгора Мяжуева, Л. Капузы, пранікнёна-лірычныя Івана Пратасені. На выставе былі ўдала прадстаўленыя маладыя

Святлана РЫЖЫКАВА. «Пагоня». Ілюстрацыя да аповесьці «Дзікае паляванье карала Стака».

Святлана РЫЖЫКАВА. «Святты Юр'я».

мастакі: Сяргей Пыжыкаў, Ганна Раманоўская, Кацярына Сумараўва, Дар'я Сумарава-Копач, Уладзімір Кандрусеўч, для якіх пачатак творчага штыху ахрышчаны съветлым геніем Уладзіміра Караткевіча. Дарэчы, У. Кандрусеўч у адным аркушы паказаў 15 відаў Браслаўскай замкавай гары. Твор бяспрэчна арыгінальны. І выкананы ў рэдкай цяпер тэхніцы дрэварыту.

Тут варта заўважыць немалаважную акаличнасць, што многія мастакі ня толькі ведалі пісьменніка асабіста, але і блізка з ім сябравалі, абмяркоўвалі творы як літаратуры, так і выяўленчага мастацтва. Уладзімір Караткевіч, нам вядома, прыхільна прымаў ілюстрацыі мастакоў А. Кашкурэвіча, Г. Грaka, П. Драчова. Мы ўсе вырасълі на кнігах У. Караткевіча ў аздабленыні гэтых мастакоў. Сёння гэтыя творы ўспрымаюцца не інакш, як мастацкая класіка.

На выставе было прадстаўлена 35 мастакоў з творамі ў 83 рамах. Экспазіцыя была зъмешчаная ў зале дастатковай плошчы – 254 кв. м. Хоць гэтая

зала і самая меншая ў Палацы, але паводле і ёўрапейскіх і сусьеветных стандартоў – яна цалкам нармалёвая для падобнай экспазіцыі.

А цяпер пра тое, што вымусіла мяне ўзяцца за асадку і яшчэ раз

Віктар МІКІТА. З нізкі кампазіцыя ў паводле кнігі паэзіі «Мая Іліада».

нагадаць пра гэтую адметную выставу. У шостым нумары “Нашай Ніўы” ад 10 лютага 2006 году зъявіўся допіс С. Харэўскага “Падарожжа ў мінуўшчыну”, у якім у неадэкватнай форме падаецца караценькі, але зъедлівы тэкст пра выставу і яе ўдзельнікаў. У тэксце, з якога вынікае абсолютнае нежаданьне аўтара матэрыялу ўспрымаць выставу — вялікую калектыўную працу згуртавання беларускіх мастакоў, процьма недакладнасцяй, памылак, і прадузятасці. “Бедныя-бедныя выставы памяці Караткевіча ў Палацы мастацтва і Музеі беларускай літаратуры...” — піша Сяргей Харэўскі. — “Ідучы ў менскі Палац мастацтва, на выставу, прысьвечаную 75-годдзю пісьменніка, чакаў калі не фееры, то прынамсі, адэкват-

насьці”... Але чаканьні спадара Харэўскага аказаліся марнымі. Наш бедны аўтар трапіў у “маленькую” залу... “пад лесьвіцай”... Вось як! Мала таго што зала была маленькая, дык яшчэ і пад лесьвіцай, а выставка бедная-бедная. Ну вядома ж, пад лесьвіцай, якая магла быць выстава?..

Толькі чамусьці самога спадара Харэўскага на адкрыцці выставы не было відаць. Дарэчы, гэта звыклая практика аўтараў тыднёвіка — не прыходзіць на вернісажы ці іншыя імпрэзы, а потым нешта напісаць пра падзею. Альбо ўзяць ды скараціць старонку тэкstu пра маладзёжную і дзіцячу выставу, прысьвечаную юбілею У. Караткевіча да некалькіх радкоў і прыраўняць гэтую інфармацыю да аб'явы пра двухкацянятаў, якая друкавалася побач у тым жа нумары тыднёвіка.

І вось тут варта нагадаць пра самае адметнае з опусу С. Харэўскага і ў такой жа ступені загадковае як і абуральнае. Аўтар у самым канцы свайго твору называе тое, чаго наогул не было на выставе. Ён піша пра “Хату Зоські Верас” Алеся Цыркунова, творы М. Вярэніч і Л. Грышку, нібыта яны былі прадстаўленыя ў экспазіцыі выставы. Творы гэтых мастакоў сапраўды дэманстраваліся на аршанская выставе, што і было засведчана на афішы выставы. На жаль, на менскай выставе згаданы твор А. Цыркунова і палотны М. Вярэніч і Л. Грышку немагчыма было ўключыць у экспазіцыю. Дык як

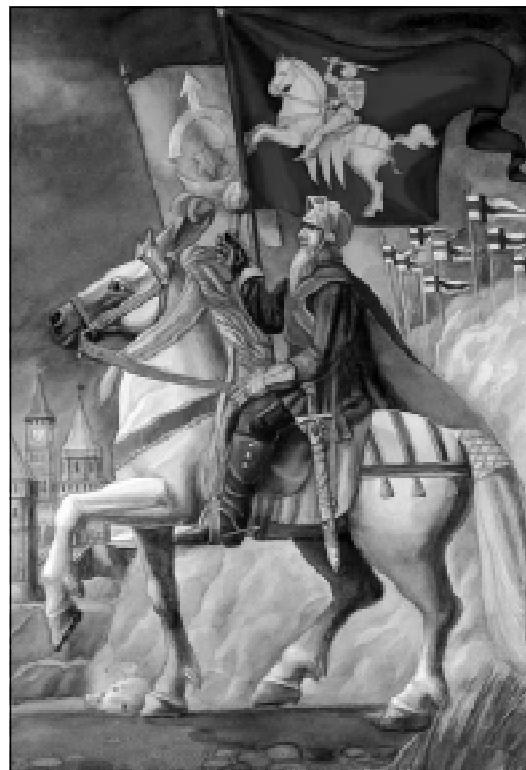

Плакат да выставы ў Воршы.

тады разумець съцвярджэнныі С. Харэўскага? Загадкай застаецца і тое, як спадар Харэўскі вызнанчай савецкасць рамаў, у якія аздобленыя творы мастакоў”... пажоўклая папера, старыя, яшчэ савецкія рамы...” (?) Дык што хіба рукапісы самога У. Караткевіча не пажоўклі ад часу? І што, ад гэтага яны страцілі сваю вялікую мастацкую вартасць? Гэтыя прыклады паказваюць, што ў аўтара была адна задача-любымі сродкамі зганьбіць выставу. Не атрымалася!..

Пра выставу напісаў “ЛіМ” вельмі сыціпла, аднак карэктна і па-сутнасці. Прыемна ўразіла “Настаніцкая газета” артыкулам Вольгі Барабаншчыкавай “Але каханьне не памірае”... з чатырма ілюстрацыямі да яго. Некаторыя іншыя падканторольныя выданьні зъмясьцілі на сваіх старонках водгук на выставу прысьвежаную юбілею У. Караткевіча. Праігнаравала аднак газета “Культура”, але адгукнуўся часопіс “Мастацтва”.

Але тое што было напісаны пра выставу “Зямля пад белымі крыламі” ў “Нашай Ніве”, на старонках адзінай беларускамоўнай, дэмакратычнай газеты, недапушчальная ў прынцыпе па этичных і факталацічных падставах. Таму, даруйце, я і акцэнтую на гэтым увагу. Бо ведаю, гледачам выстава вельмі спадабалася.

Мікола КУПАВА. «Найвышэйшы гетман ВКЛ
Канстанцын Астрожскі ў Ворышы».

Школьнікі менскіх школаў пішуць паводле яе свае творчыя працы, выпускаюць насычэнныя газеты. У кнізе водгукаў удзячныя гледачы пакінулі шмат цёплых словаў. Да прыкладу студэнтка журфаку БДУ Марына Габрыянік напісала: “Выставка “Зямля пад белымі крыламі” — зямля У. Караткевіча ў вачах паэтаў фарбы... а пра кожнага можна гаварыць бясконца... Атмасфера выставы мяне ўразіла менш. Цішыня і танец па гадзіннікавай стрэлцы і супраць, пакуль галава не закружыцца. І такі спакой у душы, што прыходзіць натхненне і хочацца быць блізкім да ўсяго, пра што гавораць мастакі, аб чым гаварыў беларускі майстар слова. Выставка “Зямля пад белымі крыламі” — гэта дотык да вечнасці праз фарбы і святынё”.